

874

УКРАЇНСЬКА СОЦЯЛЬ-ДЕМОКРАТІЯ.

Г. Ван ден Брінк.

ВАЖНЕ ПИТАННЯ.

СОФІЯ.
1915.

ВАЖНЕ ПИТАННЯ.

Що то є соціяльне питання?

Соціяльне питання се питання для соток тисячів. Коли-би се питання не можна було розв'язати, то було-би се засудом смерти для мільйонів мешканців нашої землі. Шуканє способів, як би то кожний мав подостатком хліба після його тілесних потреб, після його праці, після вимог підсоння його краю, шуканє способів, як-би то кожний мав для себе достаточо убрання, здорове помешканє і сиромогу розвинути свої душевні талани, отсе є соціяльним питанням. Кожний, хто жие, має право на людське життє лише тому, що він жие. Тутка не розходить ся о любов до ближнього або о милосердіє. „Земля є Господня разом з сї богацтвом“, каже святе письмо і Він дарував усїм людям землю і все, що вона приносить або пильність людий витворює. Він дав се за галови людий, щоби кожний із сего міг покрити свої потреби. Але теперішний лад стоїть в противен-

стві до сего вишого розпорядження. Є багато людей, які думають, що земля мусить бути раєм для жмені людей, а місцем нужди, плачу і недостатків для широкої маси, і то як раз для тої кляси людей, яка утримуєть ся працею своїх рук, яка мусить жити лише продаючи свою робочу силу, а яка лише сама приносить добробут для суспільства. „Та то властиво праця на полі, у варстаті, у фабриці приносить добробут для держави“, каже папа Лев XIII. Але навіть коли робітник чим раз, то більше витворює (продукує), то він все дістає лише малу частинку продукту, лише тільки, кілько-йому потрібно до нужденного життя. Ми так далеко зайшли, що можно сказати: ті що найтяжше працюють, їдять найгірше, а ті, що не працюють, їдять ласощі, а стайні богачів—се палати в порівнанню до нуждених дїр, в яких мешкають бідні. Кажуть, що біднота се наслідки первородного гріха; але ми питаємо ся: чому наслідки первородного гріха спадають лише на плечі робітників і їх родин, наколи богачі їх не відчують, а св. Павел каже, що Бог не знає різниці? Та воно є пустою балаканиною, щоби голодним замилити очи. Не можна тим, що борять ся проти нужди, вказати на слова Христа: „Я не буду довго межі Вами, але бідні лишать ся межі Вами, яким Ви й по моїй смерті зможете робити добро“. Христос не мав тут на думці робочого

народу. але тих калік, які не можуть продукувати й яких ще й соціалістична суспільність буде муїла утримувати. Та ми не будемо вичисляти всіх крутійств християнських оборонців теперішнього капіталістичного ладу. Придивім ся лїпше людському життю. Огляньмо нашу суспільність з усіх боків. Наша суспільність слаба, дуже слаба. І хвиля єї смерти недалеко, в близькій будуччинї. Процес переміни сеї суспільности в иньшу, справедливїйшу, соціалістичну суспільність, в повнім розгонї.

Велитенська борба між капіталом
і працею

розгораєть ся по цілім світї. Непереглядимі робітничі маси ступають наперед жадаючи роботи для своїх рук, поживи для своїх жінок і дїтїй, науки, світла, просвіти для своїх потомків, а їх скромне бажання звучить: „Людське життє для чоловіка, для пана землі“. Нашу суспільність чекає переміна. Капітали злучили ся й накончили ся і є власністю малої горстки. Їх богацтво й достатки означають бідність і недостатки соток інших. Той капітал повстав із нагромадженої надвартости продукцій робітника. Робітник витворював, за те діставав він лише тільки, що найпотрїбнїйше для його бідного життя і його родини. То, що більше його праця була варта, надвартість, сховав капіталїст до кишенї. Майже вседи є кіль-

ка богачів і велика маса бідних, що живе з дня на день. Гойність з одного боку означає недостаток з другого боку; палати окружені хижами; мільонерів і властителів соток тисячів окружає маса бездомних і бідних. Поклади грошей богатирів є такі великі, що вони могли-би ними годувати і потомство до дваїцятого й триїцятого покоління. Власність пролетарів така мала, що як-би вони сьогодні не заробили, то мусли-би завтра голодувати. Їх платня за велика, щоби умерти, а за мала, щоби не в голоді жити. Чи Бог, якого називають найсправедливішим, хоче сей нерівности? Певно, що ні. Сей нерівність є злом, яке Бог допускає, так як і гріх допускає, хоч засуджує. Соціяльні політики, які кажуть, що сей капіталістичний лад можна полатати. Тут латку і там латку, так не мов-би подерту одіж. Сим не одні заспокоюють наших християнських робітників. Другі хочять радикальнійше зреформувати наш лад. Навіть декотрі, що підтримують сей лад невдоволені ним. Так каже один професор у вармодськїм семінарі: „Ми не криємо сего, що капіталїзм, такий як він тепер є, є причиною найгіршого неладу, і що треба більших реформ. Піддержуваннє теперішнього стану заведе у пронасть“. Але ми кажемо: „Нї, капіталістичний лад не здібний з ґрунту до нічого, цїлком до нічого.“ Бо як-би його законно й не справити, то сей лад все полишить велику волю капі-

талістови, який з'ужие єї против пролетаря.

Слухайте, що має капіталізм на своїм сумлінню!

1. Сотки немовлят умирають на руках своїх ослаблених матерій, які самі не маючи потрібної поживи й за багато працюючи не можуть дати своїм немовлятам кріпкої поживи. Умирають вони також тому, що не є охоронені від протягів і зима й полишені майже через цілу днину без опіки матерій, які ідуть на зарібки.

2. Сотки дитий робітників умирають в дитячим віці, бо не мають подостатком здорової поживи. Лише ті що з уродження сильні остають ся.

3. Сотки робітників попадають в хворобу, бо їх час праці за довгий, а пожива при тій праці за мало поживна.

4. Сотки жінок робітників умирають завчасу наслідком тяжкої праці, журби й недостатків.

5. Через лихий розділ праці розриваєть ся не раз родинне життє, як за часів рабства. Є робітники, які майже на цілий рік опускають дім, жінку і діти, і не певні того чи вони зможуть посилати гроші правильно до дому.

6. Наслідком капіталістичного устрою є з одного боку розпуєтна гоїність, з другого боку нужда. І одно і друге витворює в людий нахил до пияства. Вина й шампани не мають таких убій-

чих наслідків для тих, що їх пнуть, як горівка для своїх прихильників, бо тамті і ліпше кормлять ся і напитки менше шкідливі.

7. Капіталізм змушує робітників до взаємної конкуренції. Тому спадає платня. Робітник не може видати на вигідне помешканнє. Моральність терпить на сїм, що звичайно багато осіб мешкає в одній кімнатї, спить там, миється й убирається. Таке мешканнє й для здоровля шкідливе.

8. Під панованнєм капіталізму повстають супружества часто не з любови, лише за для хлїба і грошей, так що людина продає себе за гроші.

9. Неморальність і проституція ширяться головню по більших містах і їх витворює капіталізм.

10. Визиск дїтний по варстатах і фабриках є наслідком „вільної конкуренції“ капіталу і нищить тїло й душу тих нещасливих дїтний.

11. Капіталізм, се система конкуренції межі людьми і народами. Для свого підтримання і розширення потребує він помочи багнетів, які носять головню сини робітників. Капіталізм кличе молодих людуї на довший час від праці до касарні, від спокійного домашнього життя до проливу крови.

12. В одних околицях панує голод, в других недостатки, хоч витворюють ся нові продукти, хоч рівночасно средства споживчі гниють по магазинах і хлїбницях.

Гріхам капіталізму нема кінця. До вичислених можна-би ще більше інших додати. Капіталізм має ще на своїй совісти: безробіття, яке повстає ізза сего, що капітал затикає свої жерела для певної галузи промислу, щоби підіждати на ліпші часи, на більші вигляди на зиск;—непевність буття через се, що сусільність не має достаточної охорони для робітника;—великий тягар та йних податків, наложених на споживчі средства широких мас. За те не мають вони рівного виборчого права до всіх управляючих тіл, хотяй на них тяжать тако-ж, так сказати-би добровільні податки, які вони платять уживаючи почти, залізницї і т. д.;—страх перед зростом населення, про що й бесїди не може бути, коли-би земля належала всім і коли-би плюди продукції через розумний поділ могли всі уживати;—перепони для заложення супружеств через се, що часто нема виглядів на заробки, щоби удержати родину;—наріканне жінок і матерій, яких мучать недостатки й які дивлячи ся, як число дїтій росте, проклинають свою плюдічїсть;—наріканне батьків, які не можуть дїтям дати потрібного виховання, убрання й їди;—нищенне таланів в робітничих кругах, які не мають средства розвинути своїх душевних здібностей;—широка просторонь між доньками й синами того самого людства; наслідком сего несяче

трактованнє, яким наділяють „вищі“ „нижших“. Що стало ся з первістним поглядом християнства, що всі люди перед Богом рівні! Нуждою й журбою приголомшений робітник потішає себе кажучи: „Богачі мусять також раз вмирати. Перед смертю всі рівні“. А сей робітник, що працював через трийцять, сорок і пятьдесят лїт, від рана до вечера, днина в днину, він мусить нераз, по тих роках праці, простягати руки по милостиню. О, капіталістичний устрою, який ти жорстокий, для чого ти так понижуєш ослабленого зирацьованного старця! Сей старець, або ся жінка, мають через свою працю право на пенсію, щоби могли на свої старі дні спокійно й безжурно жити. Соціяльне питаннє є отже в першій мірі питаннєм материяльної натури, „питаннєм черева“. Але соціяльне питаннє є також питаннєм великого ідейного значіння. Бо ідейні інтереси людства стоять в тїсній звязи з материяльним добробутом, бо через сотки лїт не стратила своєї вартости приповідка: „здорова душа в здоровім тілі“. Душевне добро не може прийти до великого значіння в народї, коли йому бракує підстави для його тілесного добра.

Як можна принести добро для всіх?

Як можна-би для кожного знайти місце при столї життя, щоби один не гриз твердого чорного хлїба, а другий його сусїд заїдав печенї тай наш-

тети? Як-би можна досягнути рівність бодай що до умов життя і як би кожному спорядити місце під милими проміннями божого сонця? Аж тут приходить соціалъ-демократія з угрунтованими і можливими жаданнями: ліпше урегульованне робітничої платні, більше часу супочинку, здорові і просторі помешкання, добре обезпеченне перед слабостію і в случаях каліцтва, достаточні пенсії для старих людей; дитину до школи замість до фабрики або в поле; для працюючої молодіжки фахові школи; отворенне всіх научних інституцій, середних і найвисших, для незаможних, як потрібно, то із безплатним харчем для ученика. На разі є висша освіта у виключнім посіданю дїтий богатирів; з науки зробили купецкий крам, який можна купити за гроші. Тому може єї купити лише той, що їх має, так що більша часть людей жиє в темноті і через те стоїть безпомічна супроти свого богатого ближнього. Соціалъ-демократія була до тепер батогом на дорозі поступу і всі, що до робітничої кляси належать, або із сею клясою співчувають, мусять уважати соціалъ-демократію за мале але відважне військо, яке стоїть в борбі о здобуттє добрих прав і увільненне від теперішнього гнету капіталу.

Соціалъ-демократія і церква.

Чому—питають ся не раз—не пристає церква до соціалъ-демократії, коли єї стремління такі гарні

і позиточні? А я відповім на се: будьте терпеливі. Прийде час. То тут, то там показують ся знаки. Але час прийде певно тоді, коли соціалъ-демократія дібеть ся до політичної могутости в значнійших краях Европи. Вже тепер навертає церква туди. Після нашого католицького віроісповідання стоїть церква понад людською суспільностию, але все-ж таки бере церква гроші, які дає світске правительство священникам як платню—а передовсім богатирі як жертви й записи. Коли-би ся перепона відпала, то церква стояла-би по сторонї соціалізму. Може не в одного священника плекають ся соціалістичні думки, лише він їх не обявить.

Отже соціалъ-демократія хоче в теперішности поправити положенне робітника, а в послідній мірі законною дорогою до того дійти, щоби перенести продукційні средства, т. зн. фабрики, варстати й землю в спільне посїданне всіх робочих, в посїданне їх суспільности. Робітник стане відтак співвласителем, щоби вироби індустрії й рільництва обертали ся на потребу всіх, але не через надмірну працю одних і неробство других, так як то діеть ся в теперішнім ладї.

К л я с о в а б о р б а.

Коли говорить ся о тїм, щоби укоротити в користь народу клясові надужиття посїдаючої кляси, то стає вона против сего до борби. Вона стоїть

тоді на точці класової боротьби. Але й робітництво стоїть на тій самій точці, коли жадає більше сонячного тепла для себе та й для своїх; тоді підймає воно класову боротьбу, до якої його силує буржуазія. Деякі, котрим о се ходить, говорять що нема класової боротьби і називають економічну боротьбу, боротьбою інтересів. Але ніхто не може заперечити, що дві ріжні класи, посідаюча і непосідаюча класа стоять против себе, бо вони мають противні інтереси; дві класи, що стають до боротьби против себе, заступаючи кожда свої інтереси.

Борба соціально-демократії.

Соціально-демократія переконана, що тривале й ґрунтовне поліпшення і зміну суспільних порядків можна досягнути—крім боротьбою заводових організацій—здобуттем державної керми. Вона створила із свого руху для покриття соціальної і політичної рух, який може лучити всіх мешканців одного краю. Вірні і невірні, католики, лютери й жида можуть собі подати руки до визволення людства із сего ладу, що всіх однаково гнете. Соціально-демократія не мішаєть ся до церковної науки, вона кличе лише всіх людей, щоби змінити сей страшний суспільний лад в лійший, з лійшими порядками, в яким знайшло-би ся щасте й добробут для всіх, а не для горсточки упривілейованих на кошт нужди й голоду тисячів. Член агітацій-

ного клубу в Роттердамі описував соціалізм як економічну систему, в слідуючий спосіб:

Соціально-демократична держава

се працююча суспільність в як найбільшій обемі, в якій кождий член сеї суспільности відповідає за все. Се держава, се республіка, в якій кождий має рівне право і рівні обовязки. Управителі, яких буде потрібно, настановляють ся силою загального вибору, і їх можна скинути. Вони виконують іменем народу ухвали, які запали більшостію голосів. В сій соціалістичній державі нема місця для короля, а найменше для королівства з наслідством; нарід, то значить працюючий нарід править сам. Се не значить, що робочий нарід є паном а кождий робітник є державним урядником, се має лише таке значінне: Робітники вибирають найздібнійших людей до управи. Се є правління, виконане своїми вибраними людьми, але вони заразом і піддані через те, що мусять піддавати ся волі більшости. У всіх краях господарують комісії, обдарені тою силою, яку вони дістали від більшости народу. Державою управляють державні комісії, громадою громадські і т. д. Кождий горожанин, як женського так і мужеського полу має по просту обовязок брати уділ у виборах сих комісій.

Ціль соціалізму є братерська злука народів.

бо економічні інтереси народів потребують супокою. Тому жадає він союзу народів всіх культурних держав з мировим судом. С'єї союз мав би на цілі підтримувати порозумінне межі всіма організаціями, щоби упорядувати виріб товарів і їх зужиткованнє. Загальне братерство мусить взяти верх над кровожадним націоналізмом. В головних рисах представляє роттердамський бесїдник образ можливої соціалїстичної держави—але головною справою є її лишить ся знищеннє суспільної нужди немаючих через те, щоби творило ся все через суспільність для суспільности. Се є нашим гаслом. Тому звертаю ся я до всіх, також до міщан і мужиків, які угинають ся під тягарем довгів і собі не раз мусять сказати: жнива пішли до рук тих, які нї сїяли й нї жали. Я звертаю ся й до маючих, в яких бє людське серце, а передовсім до робітників: Приступайте до партії, яка видвигнула прапор рівности, братерства і прав для всіх, до робітничої соціалъ-демократичної партії.

I. Ван ден Брінк.

(Передрук з „Борбі“ ч. 2—3. 1908).

Варшавянка.

Хмари зловісні нависли над нами...

Сили ворожі нас тяжко гнітуть.

Станьмо ж до бою усі з ворогами,

Смерть або воля та слава нас ждуть;

Ми ж не злякаємось. Гордо та сміло

Стяг піднесемо за правес діло.

Стяг боротьби за свободу народа,

Щоб панували скрізь воля та згода.

В ряди ставаймо,

Стяг піднімаймо,

Хай лунає грізно могутній наш спів!

Гордо і сміло

За правес діло

Вдаримо разом на всіх ворогів!

Пухне із голоду люд весь робочий;—

Доки ж ми будемо браття, терпіть?

Доки катюга до крові охочий

Буде по світові кров нашу лить?!

Станьмо до бою! Не згинуть ніколи

Ті, що поляжуть за щастє людий,

Ті, що життє віддадуть задля волї,

Ті, що у тюрми підуть з за ідей!

В ряди ставаймо, і т. д.

Нам ненависні тиранів корони!

Час настає їх ногами зтоптать,

Час настає зруйнують усі трони

І на маленькі тріски поламать.

Пімста усім ворогам супостатам,

Що закували народ в кайдани!

Пімста і смерть всім царям супостатам!

Нумо ж до бою, всі праці сини!

В ряди ставаймо. і т. д.

(«Земля і Воля», ч. 1—2. 1908).

ЦІНА 3 КОП.
(5 сот., 5 сант.)
